

KDi

Skaistums rodas patiesībā.
Saruna ar ietekmīgāko personību
kinopasaulē - Kannu kinofestivāla
direktoru **TJERĪ FREMO**

LIMJĒRU GAISMĀ

ESMU OPTIMISTS

«Man patīk doma, ka kino glābs industrija, mākslinieki, skatītāji – tieši tāpat, kā tas notika pašos pirmsākumos.»
uzsver **Kannu kinofestivāla mākslinieciskais vadītājs un kinovēstures popularizētājs Tjēri Fremo**. Viņš ir izveidojis jau otro dokumentālo filmu, kas atklāj brāļu Limjēru radošā mantojuma burvību **Tēkss** **Jégors Jerohomovičs**

Kannu kinofestivāla direktoru un māksliniecisko vadītāju Tjēri Fremo droši var uzskatīt par ietekmīgāko personību kinopasaulē.

Viņš ar savu komandu ir atbildīgs par pasaulē prestižākā festivāla programmas veidošanu. No Kannu atlaeses komisijas izvēles ir atkarīgs gan filmu liktenis, gan situācija industrijā – ne tikai tā, kas tiek izvēlēta, bet arī plāšāk. 78. Kannu kinofestivāls tika atklāts ordtien, 13. maijā, un turpināsies līdz 24. maijam. Šajā laikā ik dienu Tjēri Fremo emocionāli un draudzīgi sagaida festivāla dalībniekus un viesus uz festivālu pils kāpnēm. Galvenajā konkursā iekļautās divdesmit divas filmas šogad vērtē žūrija, kuras priekšsēdētāja ir ak-

trīse Žiljeta Binoša.

Sis nav vienīgais nenogurdināmā Tjēri Fremo darbs: jau ilgus gadus viņš vada Limjēru institūtu Lionā – pilsētā, kurā ir dzimis kino (tur darbojies Limjēru ģimenes uzņēmums). Tjēri Fremo ir aizrautīgs kinovēstures popularizētājs. Viņš ir radījis divas pilnmetražas dokumentālās filmas, kurās ir apkopojis brāļu Limjēru mēģinā- tās īslimas restaurētā versija un papild- nājis tās ar savu aizkarda komentāru. Pri- mād Tjēri Fremo filmu ir *Limjēri! Piedzīvo- jums sākas! Lumière! L'aventure commence! Lumière! The Adventure Begins* (2016), otrā – *Limjēri! Piedzīvojums turpinās! Lumière! L'aventure continue! Lumière! The Adventure Continues* (2024).

AIZMIRSTĀS ATMIŅAS

Sogad aprīlī 130 gadu, kopš franču izgud-

rotāji brāļi Ogists Limjērs (1862–1954) un

Luijs Limjērs (1864–1946) ir radījuši un patēnējuši sinematogrāfu, kas jāva uz- ņemt filmu un demonstrēt to varākiem cilvēkiem vienlaikus. Viņi uzņēma vienas no pirmajām filmām pasaulē, un tajās ir viss, kas ir raksturīgs kino – režija, kadre- šana, drāma, komēdija, aktieri, ceļojumi un specefekti. Par kino dzimšanas dienu tiek uzskatīts 1895. gada 28. decembris, kad Parīzē notika Limjēru organizētā publiskā filmu rādīšana, par kuru tika pieprasīta ieejas maksa. Jau 1896. gada maijā un jūnijā brāļi Limjēri ar sinemato- grāfu viesojās Rīgā un rīkoja šeit pirmos kinoseansus.

Savās filmās *Limjēri!* Tjēri Fremo aicina skatītājus atgriezties pie kino pirmsākū- miem. Viņš ir pārliecināts, ka Limjēru fil- mas palīdz mums atgriezties pie kinomā-

15. MAIJS, 2025

«Katra filma ilgst piecdesmit sekunžu. Mēs atklāsim šimts no tām. Saliekot kopā vairākas Limjēru filmas, mēs izveidosim vienu lielu Limjēru filmu. Tās ir saglabā- ties 136 000 cilvēku, tā tika izplatīta vēl vairāk nekā 33 valstīs, 2017. gada septem- bri ar šo filmu Tjēri Fremo iepazīstināja klātenē festivālā *Baltijas perle* Rīgā. Ar ot- ro sēriju viņš tiek gaidīts Rīgā arī šoruden, kad Parīzē notika Limjēru organizētā publiskā filmu rādīšana, par kuru tika pieprasīta ieejas maksa. Jau 1896. gada maijā un jūnijā brāļi Limjēri ar sinemato- grāfu viesojās Rīgā un rīkoja šeit pirmos kinoseansus.

Savās filmās *Limjēri!* Tjēri Fremo aicina skatītājus atgriezties pie kino pirmsākū- miem. Viņš ir pārliecināts, ka Limjēru fil- mas palīdz mums atgriezties pie kinomā-

«Katra filma ilgst piecdesmit sekunžu. Mēs atklāsim šimts no tām. Saliekot kopā vairākas Limjēru filmas, mēs izveidosim vienu lielu Limjēru filmu. Tās ir saglabā- ties 136 000 cilvēku, tā tika izplatīta vēl vairāk nekā 33 valstīs, 2017. gada septem- bri ar šo filmu Tjēri Fremo iepazīstināja klātenē festivālā *Baltijas perle* Rīgā. Ar ot- ro sēriju viņš tiek gaidīts Rīgā arī šoruden, kad Parīzē notika Limjēru organizētā publiskā filmu rādīšana, par kuru tika pieprasīta ieejas maksa. Jau 1896. gada maijā un jūnijā brāļi Limjēri ar sinemato- grāfu viesojās Rīgā un rīkoja šeit pirmos kinoseansus.

Savās filmās *Limjēri!* Tjēri Fremo aicina skatītājus atgriezties pie kino pirmsākū- miem. Viņš ir pārliecināts, ka Limjēru fil- mas palīdz mums atgriezties pie kinomā-

jēru darbi, kas ir pilnībā restaurēti, ievē- rojot to sākotnējo formātu un ātrumu.

Sava pirmajā filmā Tjēri Fremo ir izvēlšis vislabāk zināmos Limjēru darbus, savu- kārt otrajā viņš ir iekļāvis mazāk pazīsta- mas vai pilnīgi nezināmas Limjēru īslim- mas daudzās no tām liecina par ievēroja- mu izziņi, atjaunību un tehnisko drosmi, pārsteidz arī izvēlētie sīžeti un tēmas. Ie- spaidus bagātina Tjēri Fremo komentāri, kuros viņš eruditi un aizraujotā izpēta šos darbus vēsturiski, filosofiski un estētiski. Viņš palīdz saprast un novērtēt filmu teh- niskos aspektus un kinematogrāfisko no- zīmi, Limjēru talanta mērogu un māksli- nieciskās ieceres, kā arī atklāj kino tēvu saikni ar mūsdienu kino. Pirmajā Tjēri Fremo filmā skan Kamila Sensānsa mūzi- ka, otrajā – Gabriēla Forē opusi. Abi kom- ponisti ir brāļu Limjēru laikabiedri.

AUDIENCE PARIZE

Tjēri Fremo ir audzis Lionas priekšpilsētā Venisjē. Jau agrā vecumā ar kino viņu iepa- zīstināja tēvs, kurš vadīja vietējo kinoklu- bu, ļaunībā Tjēri Fremo kļuva par komen- tētāju kopienas radiostacijā *Radio Camut*. Viņš ir studējis kino sociālo vēsturi. Ar Limjēru institūtu Lionā Tjēri Fremo ir saīs- tījis kops tā dibināšanas 1962. gadā – vis- pirms viņš tur strādājis kā brīvprātīgais. 1995. gadā viņš tika iecelts par Limjēru in- stitūta māksliniecisko vadītāju, šajā amatā viņš rīkoja kino simtgades svinības.

2001. gadā Tjēri Fremo kļuva par Kannu kinofestivāla māksliniecisko vadītāju un 2007. gadā tika iecelts par festivāla ģene- rāldirektu jeb direktoru. Kopā ar savu komandu Tjēri Fremo Lionā ir nodibinā- jis Limjēru festivālu, kuru vada kopš 2009. gada. Viņš ir vairāku gramatu autors. Pavisam Parīzē – nelielā pirms savas jau- nās filmas *Limjēri! Piedzīvojums turpinās* iznākšanas uz Francijas kinoteātriem – Tjēri Fremo atvēlēja piecpadsmit minūšu satunai ar KDI.

Cik daudz piedzīvojumu kopā ar Lim- jēriem mums vēl ir priekšā? Cik daudz kino pionieru īslimņu jūs vēlētos pārā- dīt?

Oficiālajā Limjēru darbu katalogā ir ap 1400 filmu, un mums ir pieejami vēl vai- rāki simti viņu «neoficiālo» filmu. Ja piln- metražas filmā iekļaujam simt īslimņu, sa- nāk, ka vēl varētu izveidot piecpadsmit filmu... Otro filmu *Limjēri!* negribēju vei- dot līdzīgu pirmajai. Pirmajā vēlējos pie- vest skatītāju uzmanību Limjēru dar- biem: «Paskatieties! Ir tāda filma, un ir arī šāda!» Otrā filmā ir atšķirīga. Man bija do- ma nosaukt šo filmu *Limjēri! Kino! Lumière! Le cinéma*, bet franču izplatītājs teica – nē, nosaukumam ir jābūt *Limjēri! Piedzīvojums turpinās*.

Esam iesolojuši XXI gadsimta trešajā desmitgadē, un kino joprojām ir dzīvs. Ki- no ir cietis Covid-19 pandēmijas apstāk- ļos, tas ir cietis interneta blakusērkšu tie- spādā un citu tīmekļu dēļ. Tagad ir tie- mēros laiks parādīt šādu filmu, tā iedod labu perspektīvu, aptverot pagātni, ta- k gadni un sniedzot ieskatu nākotnē. Tāpēc filmas beigas ir filosofiskas un vēsta par to, kas ir kino, ko tas mums nozīmē un kā tas ir veidojis mūs šādos, kādi esam.

«Man vienādi ir priekšā? Cik daudz kino pionieru īslimņu jūs vēlētos pārā- dīt?»
Oficiālajā Limjēru darbu katalogā ir ap 1400 filmu, un mums ir pieejami vēl vai- rāki simti viņu «neoficiālo» filmu. Ja piln- metražas filmā iekļaujam simt īslimņu, sa- nāk, ka vēl varētu izveidot piecpadsmit filmu... Otro filmu *Limjēri!* negribēju vei- dot līdzīgu pirmajai. Pirmajā vēlējos pie- vest skatītāju uzmanību Limjēru dar- biem: «Paskatieties! Ir tāda filma, un ir arī šāda!» Otrā filmā ir atšķirīga. Man bija do- ma nosaukt šo filmu *Limjēri! Kino! Lumière! Le cinéma*, bet franču izplatītājs teica – nē, nosaukumam ir jābūt *Limjēri! Piedzīvojums turpinās*.

LIMJĒRU FILMAS

VEIDO VIENS

KADRS -

TU VARI TAM

UZTICĒTIES

night Screenings sadalā, un iekļaut to gal- venajā konkursā. Tas uzreiz deva signālu: «Lūk, šis ir tās kino!» Šis gājienš attaisno- jās – filma guva lielus panākumus pasaū- lē, saņēma balvas un nopelnuja daudz naudas kinoteātros.

Man patīk doma, ka kino glābs indus- triju, mākslinieki, skatītāji – tieši tāpat, kā tas notika pašos pirmsākumos. Kā es saku savā jaunajā filmā – Luijs Limjērs nekad nav vēlējis, ka kino nav nākamies, kaut gan varēja to teikt. Kopš pirmsākumiem ir jā- būt līdzsvarā cērtiem pamatelementiem: kino kā tehnoloģijai, kino kā mākslai, ki- notērtiem un auditorijai. Šie elementi joprojām veido kinopasauli.

Vai jūs pašu pārsteidza jūsu pirmsāf- lmas *Limjēri! Panākumi? Aizmirstot tā ir spējusī ienīgtēt ne tikai kaislīgākos sineflus un tos, kuri profesionāli intere- sejas par kinovēsturi, bet arī plašāku skatītāju loku.*

Skatoties Limjēru filmas, mēs pārlieci- nāmies, ka skaistums rodas patiesībā. Limjēru filmas veido viens kadrs – tu vari tam uzticēties. Šeit nav manipulācijas, nav iesāstīts ne mākslīgais intelekts, ne kas cits. Tikai kadrs – kameras priekšā ir pasaule, un pasaule joprojām ir tāda pati. Cilvēce ir tā pati. Kaut kas ir mainījies, bet kaut kas nemaz nav mainījies.

Mans un Limjēru institūta komandas mērķis ir atdot šīs filmas apskatītājiem. Kopš 1905. gada, kad notika pēdējais Lim- jēru rīkotais filmu seans, viņu filmas ne- kad vairs nav plāsi atgriezušās uz lielā ekrāna. Tas ir skatāmas arhivos un sine- matēkās, bet tās nekad vairs nav tikušas izrādītas kinoteātros, tātā mēs to panti- cam ar pirmo filmu *Limjēri!* – šie darbi at- kal ir nonākuši kinoteātros. Lielā mēra tas kļuva iespējams, pateicoties plašsaziņas līdzekļu uzmanībai, žurnālistu un kritiķu pulēm un interesei. Šim filmam ir jābūt pieejamam. Protams, man datorā ir divi tūkstoši Limjēru filmu, kuras varu skati- tīes, kad vien vēlos. Mums tās ir jāatjauno,

tāpat kā tiek atjaunotas un restaurētas gleznas. Pēdējos divdesmit gados mēs ak- tīvi esam pievērsušies filmu restaurēšanai un izrādīšanai – gan Limjēru festivālā Lionā, gan Kannu kinofestivālā sadalā *Kan- nu klasika! Cannes Classics*. Mēs esam at- jaunojuši Limjēru filmas, šis projekts ir patiesi universāls – ļauj sāks darboties digitālā platforma ar Limjēru filmām, un tās būs pieejamas skatītājiem. Nu jau bez manas aizkarda balss. Atzvērites, Fremo! Jau cilvēkiem izbaudīt šīs filmas tādās, kādas tās ir.

Kino ir svarīgs cilvēces vēstures sastā- dāla, tāpēc mums ir jāpūcējas par šī man- tojuma saglabāšanu. To, ko mēs darām ar Limjēru filmām, ir grūti izdarīt ar *Zorža Meljesa* filmām, jo Meljesa sadzītnājā lielāko daļu savu darbu, Limjēri savas fil- mas saglabāja, tāpat kā Tomass Edisons saglabāja savas studijas filmas.

Tomass Edisons varēja izgudrot kino, kad mēs to tagad pazīstam, – tehniski viņš varēja to izdarīt, bet filosofiski un idejiski viņš kļūdījās, jo tajā laikā, XIX gadsimta beigās, cilvēkiem bija nepiecie- šams būt kopā vienā tālā apgabalā un skatīties kustīgās bildes uz lielā ekrāna. Kino ir ko- lektīva pieredze, bet Edisonsa izgudrotais kinetoskops ļāva skatīties filmu tikai indi- viduāli. Kino kā kolektīva pieredze jopro- jām ir tas, ko mēs vēlamies. Cilvēku vēime ir tāda pati – neatkarīgi no tā, kas notiek apkārt un kādas jaunas tehnoloģiskās ie- spējas rodas, neatkarīgi no visām mums pieejamām platformām un jebkā cita. Man viedlārumi ir pieļēja visām platfor- mām, taču, iespēja doties uz kinoteātri joprojām sniedz vislielāko baudu.

